

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنائی با

دیوان بین المللی دادگستری

www.ketab.ir

تالیف:

دکتر سیرالله مرادی نوده

نشر به اندیشان

بهار ۱۳۹۹

سرشناسه	:	مرادی، سیرالله، ۱۳۳۷-
عنوان و نام پدیدآور	:	آشنایی با دیوان بین‌المللی دادگستری / تألیف سیرالله مرادی نوده.
مشخصات نشر	:	تهران: به‌اندیشان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۲۱۷ ص.
شابک	:	978-600-567766-9
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه: ص: ۲۱۳ - ۲۱۵.
موضوع	:	دیوان بین‌المللی دادگستری
موضوع	:	International Court of Justice
رده بندی کنگره	:	KZ۶۲۷۵
رده بندی دیویی	:	۳۴۱/۵۵۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۶۲۲۳۵۶۵

آشنایی با دیوان بین‌المللی دادگستری

دکتر سیرالله مرادی نوده (عضو بازنشسته هیات علمی دانشگاه شهر کرد)

ناشر: به‌اندیشان

نوبت و سال انتشار: اول، ۱۳۹۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

طراح جلد: محمد مرادی

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی: پیمان نواندیش

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۶۷۷-۶۶-۹

آدرس نشر: آپادانا، بلوک ۲۱، ورودی ۲، واحد ۵ غربی

Email: behandishan@gmail.com

فهرست مطالب

پیش درآمد	۷
فصل اول : سابقه تاریخی	۹
مقدمه	۱۱
گفتار اول - شکل گیری نهاد داوری	۱۲
گفتار دوم - شکل گیری سازمان های بین المللی قضائی	۱۵
فصل دوم : ساختار و تشکیلات	۱۹
مقدمه	۲۱
گفتار اول - قضاات اصلی دیوان :	۲۲
گفتار دوم - شعبات دیوان :	۲۵
مبحث اول - شعبه رسیدگی اختصاری	۲۵
مبحث دوم - شعبه رسیدگی به طبقات خاصی از پرونده ها	۲۶
مبحث سوم - شعبه ویژه	۲۶
گفتار سوم - قضاات اختصاصی	۲۷
گفتار چهارم - تشکیلات اداری دیوان	۳۰
گفتار پنجم - مسائل مالی دیوان	۳۲
گفتار ششم - مقایسه دیوان بین المللی دادگستری با دیوان دائمی بین المللی دادگستری:	۳۴
مبحث اول - موارد تشابه	۳۴
مبحث دوم - موارد افتراق:	۳۵

فصل سوم : صلاحیت دیوان ۳۹

مقدمه ۴۱

گفتار اول - صلاحیت ترافیعی ۴۲

مبحث اول - وجود اختلاف ۴۳

مبحث دوم - موضوع مورد اختلاف ۴۴

مبحث سوم - طرفین اختلاف ۴۵

مبحث چهارم - رضایت طرفین اختلاف ۵۰

گفتار دوم - صلاحیت مشورتی دیوان ۶۰

مبحث اول - قلمرو صلاحیت مشورتی ۶۱

مبحث دوم - ویژگی و آثار نظرات مشورتی دیوان ۶۶

مبحث سوم - صلاحیت دیوان در صدور دستور موقت ۷۱

فصل چهارم : آیین دادرسی دیوان ۷۵

مقدمه ۷۷

گفتار اول - ارجاع اختلاف به دیوان ۷۸

مبحث اول - ارجاع دعوی به دیوان با توافق طرفین ۷۸

مبحث دوم - مراجعه به دیوان بطور یکجانبه ۸۱

گفتار دوم - آئین رسیدگی ۸۵

مبحث اول - تقدیم دادخواست ۸۵

مبحث دوم - ثبت و ابلاغ دادخواست ۸۶

مبحث سوم - تبادل لوایح ۸۷

مبحث چهارم - صدور رای ۸۹

مبحث پنجم - اعلان رای ۸۹

فصل پنجم : احکام دیوان ۹۱

مقدمه ۹۳

گفتار اول - خصوصیات احکام دیوان ۹۴

مبحث اول - قطعی بودن.....	۹۴
مبحث دوم - الزام آور بودن احکام دیوان.....	۹۵
گفتار دوم - ضمانت اجرائی داشتن احکام دیوان.....	۹۷
مبحث اول - مقررات منشور ملل متحد راجع به ضمانت اجرای احکام دیوان.....	۹۷
مبحث دوم - دکتربین خودیآوری برای اجرای احکام دیوان.....	۱۰۳

فصل ششم: ایران و دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۱۰۹

مقدمه.....	۱۱۱
گفتار اول - قضیه نفت ایران و انگلیس.....	۱۱۲
گفتار دوم - قضیه تسخیر سفارت ایالات متحده امریکا در تهران.....	۱۱۴
گفتار سوم - قضیه سرنگونی هواپیمای مسافربری ایران.....	۱۱۶
گفتار چهارم - قضیه انهدام سکوهای نفتی.....	۱۱۹
گفتار پنجم - قضیه ضبط دارائی‌های ایران و شرکت‌های ایرانی.....	۱۲۷
گفتار ششم - قضیه نقض برجام و بازگشت تحریم‌ها.....	۱۳۲

ضمائم..... ۱۴۱

۱- منشور ملل متحد.....	۱۴۳
۲- اساسنامه دیوان.....	۱۸۶
منابع و مآخذ.....	۲۱۱
الف - منابع فارسی.....	۲۱۱
ب - منابع انگلیسی.....	۲۱۳
ج- گزارش‌های سالیانه دیوان.....	۲۱۵

پیش در آمد

دیوان بین‌المللی دادگستری که به دادگاه جهانی معروف است، براساس فصل چهارده منشور ملل در سال ۱۹۴۶ تاسیس شد. این دیوان به عنوان رکن قضائی سازمان ملل متحد و طبق اساسنامه خودش که جزء لاینفک منشور می‌باشد، کار می‌کند. کلیه اعضاء سازمان ملل متحد خود به خود عضو این دیوان می‌باشند و کشورهایی هم که عضو سازمان ملل متحد نیستند با شرایطی می‌توانند عضو دیوان بشوند. دیوان وظیفه حل و فصل اختلافات حقوقی بین کشورها را بر عهده دارد. تصمیمات دیوان برای کشورهای طرف دعوی لازم‌الاجرا می‌باشد. دیوان تاکنون دعاوی زیادی را در چارچوب قوانین و مقررات بین‌المللی حل و فصل نموده و نقش مهمی هم در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی ایفاء کرده است. مع‌الوصف سهم واقعی این نهاد قضائی بین‌المللی در حل منازعات و نقشی که این نهاد باید در چارچوب نظام مترقی بین‌المللی ایفاء نماید هنوز مورد تردید می‌باشد. پذیرش صلاحیت دیوان در رسیدگی به اختلافات بین‌المللی امری صلاحیدیدی و به اراده و اختیار کشورهای طرف دعوی بستگی دارد. و از طرفی دولت‌ها برای ارجاع دعوی خود به دیوان رغبت چندانی نشان نمی‌دهند و اصولاً ترجیح می‌دهند به روش‌های آسانتری از جمله داوری و یا روش‌های سیاسی متوسل شوند. عدم صراحت قوانین و مقررات بین‌المللی و فقدان نهاد قانونگذاری

در عرصه بین‌المللی برای تنظیم قواعد و مقررات حقوقی بر حسب شرایط متحول جهانی، و نبود ضمانت اجرای قوی برای احکام دیوان موجب برخورد محتاطانه دولت‌ها در ارتباط با دیوان شده است و نقش دیوان را در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی کم‌رنگ‌تر کرده است.

این کتاب در پاسخ به انتظارات دانشجویان و کارشناسان حقوق و همه کسانی که علاقمند به داشتن اطلاعات بیشتر در مورد دیوان بین‌المللی دادگستری می‌باشند، تالیف شده است.

سیرالله مرادی نوده

www.ketab.ir

کتابخانه